

Vrede over Israël

Jaargang 56
Nummer 3
Juni 2012

Van de redactie	2
Onze Vader	3
De Parents Circle, een teken van vrede tussen Israël en de Palestijnen	6
Christ at the Checkpoint	11
Nieuws van het Centrum voor Israëlstudies	14
Ontmoetingen in Israël	16

*Zo ontnamen wij
toen aan de beide
koningen der
Amoriëten het land
dat aan de overzijde
van de Jordaan
ligt, van de beek
Arnon af tot aan
de Hermon.
Deuteronomium 3:8*

Tweemaandelijks orgaan, uitgegeven door Deputaten
'Kerk en Israël' van de Christelijke Gereformeerde
Kerken in Nederland

Van de redactie

In het derde nummer van Jaargang nr. 56 ligt de nadruk op de relatie van Israël tot de Palestijnen. Sinds de stichting van de staat Israël in 1948 is deze relatie altijd gespannen geweest. Die spanning nam na de zesdaagse oorlog in juni 1967 toe. Israël kreeg de Westbank in handen en daarmee kwamen plotseling een heleboel Palestijnen binnen de grenzen van Israël te wonen. Vredesbesprekingen en onderhandelingen over de verdeling van het land brachten geen echte oplossing. Tweemaal stak een intifada de kop op. Het roept de vraag op of het ooit wel tot vrede tussen beide volken zal komen. De artikelen in dit nummer laten zien dat er vanuit de basis zeker pogingen tot een vreedzaam samenleven worden ondernomen.

Kees van den Boogert verzorgt de Schriftstudie over het gebed dat Jezus zijn discipelen heeft geleerd, het **Onze Vader**. Hij beperkt zich tot de aanspraak en laat zien dat het godsbeeld van Jezus niet anders is dan in het Oude Testament.

Judith van den Boogert reisde naar Israël en voerde daar gesprekken met Joodse en Palestijnse ouders die in het conflict een kind verloren. In **The Parents Circle, een teken van vrede tussen Israël en de Palestijnen** doet ze daarvan verslag. De Parents Circle heeft een duidelijk doel.

Adam van den Berg, lid van de werkgroep Jeruzalempost van het Centrum voor Israëlstudies, bezocht in Bethlehem de conferentie **Christ at the Checkpoint**. In het gelijknamige

artikel beschrijft hij de moeilijke positie die de Palestijnse christenen in Israël innemen.

Michael Mulder, de directeur van het CIS, vertelt in **Nieuws van het Centrum voor Israëlstudies** over de uitzending van ds. A. Brons naar Israël. Het wachten op de verstrekking van een visum leverde vertraging op. Tevens vraagt hij aandacht voor de jubileumdag van het CIS en het materiaal voor de Israëlzondag.

In **Ontmoetingen in Israël** worden we geïnformeerd over de bijdrage die Nes Ammim levert aan een vreedzame samenleving in Israël.

Bij de foto op de voorpagina

Bergen spelen in de geschiedenis van het volk Israël een grote rol. De Hermon vormde de noordelijke landgrens van Israël in het oostelijk Jordaangebied (Deut. 3:8; Joz. 11:17). In de winter is de top van de Hermon, 2814 meter hoog, met sneeuw bedekt. De bronnen van de Jordaan ontspringen er. De berg is daardoor beroemd om zijn waterrijkdom, dauw (Ps. 133; vgl. Ps. 42), hout (Ez. 37:5) en wild gedierte (Hoogl. 4:8). De dauw van de Hermon wordt bezongen als teken van de broederliefde die op Sion neerdaalt: Het is als de dauw op de Hermon, die nederdaalt op de bergen van Sion.

Onze Vader

Kees van den Boogert

Leer ons bidden

Het gebedsleven bij Joden ten tijde van Jezus was zeer intensief. Men bad regelmatig, op vaste tijden, twee of drie keer per dag. Men maakte daarbij gebruik van vaste gebeden, formuliergebeden uit een *siddoer*, een gebedenboek. Het hoofdgebed van de Joden, het *Achttiengebed*, is daarvan een goed voorbeeld. Daarnaast schonken diverse rabbijnen hun leerlingen nog privégebeden, de zogenaamde *Thachanunim*. Uit de Joodse overlevering weten we van zes rabbijnen die dergelijke discipelgebeden hebben opgesteld. Ze geven daarin aanwijzingen aan hun leerlingen over wat wezenlijk is voor een gebed. Zo'n gebed was duidelijk gemeenschap stichtend. Zowel Johannes de Doper als Jezus hebben zich bij deze traditie aangesloten, zoals blijkt uit de vraag van de discipelen van Jezus "*Here, leer ons bidden, zoals ook Johannes zijn discipelen geleerd heeft*" (Luk. 11:1). Vooral Lukas besteedt veel aandacht aan het bidden van Jezus. Hij laat zien dat heel Jezus' optreden werd gedragen door gebed. Het is daarom niet vreemd dat juist Lukas de vraag van de discipelen vermeldt, nadat ze Jezus zagen bidden, om hen een gebed te leren. Jezus gaf gehoor aan dit verzoek en geeft dan, zoals ook Mattheüs in hoofdstuk zes van zijn evangelie vertelt, onderwijs in het gebed. Zo ontstond het *Onze Vader*, dat later, in de vroeg christelijke gemeente, de plaats van het *Achttiengebed* is gaan innemen. In de *Didache* wordt de gemeente opgeroepen om het *Onze Vader* driemaal per dag te bidden. (De *Didache* of *De leer*

van de twaalf apostelen is een christelijke verhandeling, een soort catechismus, uit het eind van de eerste eeuw). Bij de lezing van het *Onze Vader* kan de vraag opkomen hoe men dit gebed moet typeren.

Een Joods gebed?!

Vrijwel iedereen noemt het *Onze Vader* tegenwoordig een 'Joods gebed'. De oudtestamentisch Joodse gedachte-wereld wordt erin onder woorden gebracht. Bovendien kan men voor alle afzonderlijke beden uit het *Onze Vader* parallellen vinden in Joodse gebeden uit die tijd.

Toch is er een tijd geweest dat men daar heel anders over dacht. Zo noemde de Duitse theoloog Adolf von Harnack het 'het christelijkste van alle gebeden'. En een andere Schriftuitlegger sprak over 'een volkomen nieuwe creatie'. Deze opvattingen werden doorgaans gevoed door de overtuiging dat het Oude Testament met de komst van Jezus achterhaald was en dat het jodendom een 'wettische' en daarom minderwaardige religie was. Heel dikwijls verwees men dan naar het godsbeeld van Jezus. Dat zou haaks staan op dat van het jodendom. De nieuwtestamenticus Joachim Jeremias meende dat de tegenstelling tussen het Joodse godsbeeld en dat van Jezus vooral te zien was in de aanspraak "*Onze Vader*". Het Aramese woord "*Abba*", het kinderwoordje 'pappa', wordt zelfs alleen door Jezus in een gebed gebruikt (Marcus 14:36).

Tegen deze achtergrond is het goed de aanspraak eens onder de loep te nemen.

Schriftstudie

n.a.v.

Mattheüs 6:9a

Kees van den Boogert

Mattheüs 6:9a

Bidt gij dan aldus: Onze Vader die in de hemelen zijt

De God van Jezus is geen andere dan de God van Israël

De aanspraak *Onze Vader* in het Oude Testament

In zijn boekje 'Het gebed volgens het Nieuwe Testament' zegt J.P. Versteeg: 'Het karakteristieke van Jezus' bidden lag in het feit, dat Hij tot God bad als zijn Vader'. Vervolgens laat hij zien dat in geen enkel gebed in het Oude Testament God als Vader wordt aangesproken. Naast een aantal plaatsen waar God met een vader wordt vergeleken, komt de expliciete aanduiding *Vader* voor God in het O.T. maar 15 keer voor. En als het voorkomt wordt God nooit in het enkelvoud de Vader van de enkele Israëliet genoemd, maar altijd,

aanduiding *Vader* wijst zijns inziens aldaar op:

- De macht van God als Schepper (Deut. 32:16);
- Gods heilrijk handelen als Verlosser (Jes. 63:16);
- De uiting van de liefde van God als Ontfermer (Psalm 68:6).

Waarom dan toch die terughoudendheid in het O.T. om God als *Vader* aan te roepen. Dat komt vooral omdat de volken rondom Israël meenden dat goden en mensen verwant waren. Het '*bijna goddelijk*' uit Psalm 8 was bij hen 'goddelijk'. Het principiële onderscheid tussen God als Schepper en de mens als

schepsel viel daarmee weg. Versteeg: 'Juist de naam '*Vader*' zou kunnen doen denken aan een fysieke verwantschap tussen God en mensen'. Om dezelfde reden wordt God in

De 'Onze Vaderkerk' op de Olijfberg. De plek waar Jezus volgens de traditie zijn discipelen het *Onze Vader* heeft geleerd.

zoals bijvoorbeeld in Jesaja 63:16 "*Gij immers zijt onze Vader*", in meervoudsvorm van het volk.

In het Nieuwe Testament daarentegen komt, alleen al in de Evangeliën, het woord *Vader* al 170 maal voor in de mond van Jezus. Toch duidt dit volgens Versteeg niet op een ander godsbeeld. De God van Jezus is geen andere dan de God van Israël. Dit komt scherp uit in de motieven die in het O.T. gebruikt worden om God *Vader* te noemen. De

het O.T. nooit de *Vader* van de enkele Israëliet genoemd.

De aanspraak bij Jezus

Als Jezus zijn discipelen het gebed leert, gebruikt Hij de aanspraak *Onze Vader*. Deze aanspraak is kenmerkend voor Jezus. Slechts tweemaal gebruikt Jezus de uitdrukking *Mijn God*, Psalm 22 citerend. In alle andere teksten bidt Jezus tot God als *Vader*. Hij staat daarin in zijn tijd niet alleen. In het traktaat Joma

zegt bijvoorbeeld rabbi Akiba: 'Heil u Israël, wie reinigt u, en voor wie reinigt u zich? Voor uw vader in de hemel'. Dezelfde Akiba begint zijn beroemde litanie met *Avinu Malkejnu*, dat is: *Onze Vader, onze koning*. In het traktaat Solà (tegen de achtergrond van de messiaanse weëñ) wordt gebeden: 'Op wie kunnen we ons vertrouwen nog stellen? Op onze Vader in de hemel'. Ook in de 5e en 6e bede van het Achttiengebied, het gebed dat elke Jood driemaal per dag bidt, lezen we: 'Doe ons omkeren, onze Vader, tot uw Thora...' en 'Vergeef ons, onze Vader, want wij schoten tekort...'. En in de zegenspreuken, die als inleiding op het Sjema (Deut. 6:4-9), de joodse geloofsbelijdenis, worden uitgesproken, wordt gezegd: 'Onze Vader, barmhartige en erbarmende Vader, ontferm U over ons en geef in ons hart alle woorden van de leer van uw Thora in liefde te verstaan...'.
 Van Joodse zijde wordt dit spreken van Jezus bevestigd. Zo zegt Schalom Ben Chorin met verwijzing naar Marcus 14:36 en Lukas 23:46: '“Abba” duidt de innige vader-kind-relatie aan die kenmerkend is voor het geloof van Jezus'.

De interpretatie van de aanspraak bij Jezus aan christelijke en joodse zijde

In christelijke kring wordt bij het gebruik van de aanspraak (*Mijn*) *Vader* door Jezus vooral gewezen op de unieke relatie tussen Jezus en God. J.P. Versteeg zegt daarover dat Hij hiermee 'het geheim van het goddelijk Zoon-schap' onder woorden brengt. God openbaarde zich in Hem. Gewezen wordt dan op teksten als Mattheus 11:25-27 en Lukas 10:21-22. Het sterkst vinden we dat bij de evangelist Johannes. Zo onderstreept Jezus in het hogepriesterlijk gebed (Joh. 17) op deze wijze zijn eenheid met God. Van Rooms-katholieke zijde zegt Joseph Ratzinger daarover: 'Alleen Jezus kon,

als "eniggeborene" met recht zeggen "*Mijn Vader*". Wij als leerlingen van Jezus zeggen "*Onze Vader*". Alleen door het horen bij Jezus Christus worden wij echt kinderen van God.' Ratzinger onderscheidt tussen tweeërlei kind-schap:

- God is onze Vader als Schepper. Wij zijn naar Gods beeld geschapen, zoals in Psalm 100 wordt gezegd: "*Hij heeft ons gemaakt, en Hem behoren wij toe*".
- Christus is op unieke wijze beeld van God (2 Kor. 4:4; Kol. 1:15). Wij worden kind van God door Jezus na te volgen.

Aan Joodse zijde wordt een ander accent gelegd. Zo zegt David Flusser over het zoon-schap:

'het zoon-schap van Jezus wordt gelijk gesteld aan het zoon-schap van de gelovigen'. Tegelijk heeft Flusser wel oog voor het feit dat Jezus in Mattheus 11:25-30 heel specifiek onderscheidt tussen "uw Vader" en "Mijn Vader". Hij zegt daarvan: 'Jezus wist zich uiterst nadrukkelijk zoon van God'. En 'tegelijk is de relatie van Jezus tot zijn hemelse Vader van een andere aard dan het goddelijk zoon-schap van de overige mensen'.

Overzien we het geheel dan kan reeds op grond van het gebruik van de aanspraak *onze Vader* gezegd worden dat het gebed dat Jezus zijn discipelen geleerd heeft een echt Joods gebed is. In een volgend artikel wil ik laten zien dat ook de afzonderlijke beden geworteld zijn in de Joodse gebeden uit die tijd.

Het 'Onze Vader' in het Nederlands

Jezus wist zich uiterst nadrukkelijk zoon van God

De Parents Circle, een teken van vrede tussen Israël en de Palestijnen

Judith van den Boogert

Het is goed om ook eens te kijken welke plaats menselijke beslissingen bij een conflict innemen

Gelukkig de vredestichters

Het conflict tussen Israël en de Palestijnen wordt in de kerken in Nederland doorgaans alleen benaderd als een religieus conflict. De beloften van God aan het volk Israël spelen daarbij dan een beslissende rol. De terugkeer naar het land wordt gezien als een vervulling van deze beloften. De in het land wonende Palestijnen vormen daarbij een probleem. Heeft dit Palestijnse volk ook het recht om te wonen in het aan Israël beloofde land? Zelf menen de Palestijnen van wel.

Ook bij hen zijn religieuze overtuigingen, zowel Islamitische als christelijke, aanwezig. Ook zij menen op grond van hun overtuigingen recht te hebben op het land. Men is zo in een patstelling terecht gekomen.

Het is goed om het conflict ook eens van de menselijke kant te bezien, te kijken welke plaats menselijke beslissingen bij een conflict innemen. Is aan beide zijden de wil aanwezig om vrede te stichten? Jezus zegt dat het stichten van vrede geluk brengt (Matth. 5:9). De vraag naar recht en gerechtigheid speelt daarbij echter een beslissende rol.

De onderliggende basis van ieder conflict

Een conflict wordt grotendeels bepaald door leefpatronen die men koestert, structuren waarin men vastzit. Daarnaast spelen in een conflict gevoelens zoals angst, woede, onvrede, onmacht, haat, onwetendheid een rol, dikwijls veroorzaakt door het niet kennen van de ander.

In de conflict-beheersing noemt men dit de *attitudes of houdingen* van mensen. Het zijn meningen over hoe je jezelf en de ander ziet. Deze *attitudes*, die gevoed worden

door emoties, zijn in een conflictsituatie meestal negatief.

Hiernaast vertonen mensen bepaald *gedrag* wat weer ander gedrag oproept. Dit kan elk soort gedrag zijn, uiteenlopend van bedreigingen en geweld tot het tonen van begrip voor de ander en samen ergens naar streven.

Deze *attitudes* en het *gedrag* van mensen zijn de twee peilers waarop een conflict is gebouwd. Er is nog een derde peiler aan toe te voegen, namelijk die van de *structuren* waarin we als samenleving vastgeroest zitten en waarvan mensen zich vaak niet eens bewust zijn. Deze *structuren*, dus de manier waarop we

Judith van den Boogert

ons gedragen en de veronderstellingen die we hebben, komen voort uit onze geschiedenis, leefgewoontes, normen en waarden, wet- en regelgeving en instituties.

De drie genoemde basiselementen, te weten *attitudes*, *gedrag* en de overkoepelende *structuren*, vormen samen de basis voor een positieve of negatieve verandering binnen elke conflictsituatie. Met het aanpakken van deze drie bouwstenen kan men de bestaande situatie wijzigen.

Op zoek naar verandering

Als we dit vertalen naar het Israëliisch – Palestijnse conflict zijn de *attitudes*, *gedrag* en de overkoepelende *structuren* als in een spiraal steeds verder in neerwaartse richting op elkaar gaan inwerken. Het heeft zich als een strop om de hals van beide volken gelegd. Binnen deze spiraal spelen allerlei factoren en ideologieën een bepalende rol. De verschillende religies die naast elkaar bestaan en de manier waarop hiermee wordt omgegaan maken daar deel van uit. Zodra er dan iets gebeurt waardoor mensen hetzij lichamelijk of emotioneel beschadigd raken, zoals een aanslag door Palestijnen of een harde actie van Joodse zijde, verharden de tegenstellingen zich. De strop wordt strakker aangehaald en de tegenstellingen verharden zich.

Deze verharding vindt niet alleen plaats onder de mensen die direct bij het conflict zijn betrokken, maar ook op grotere afstand, bijvoorbeeld in Nederland. Het maakt ook daar de debatten alleen maar scherper. Daardoor zijn ook mensen die niet direct te maken hebben met het conflict, gedeeltelijk schuldig aan de ontwikkeling van het conflict. De standpunten verharden zich en oplossingen zijn steeds moeilijker te vinden. Wat is er nodig om hier enige verandering in aan te brengen, om

deze neerwaartse spiraal te doorbreken, zodat er gebouwd kan worden aan een hoopvolle toekomst van vrede?

De Parents Circle (de Kring van Ouders)

In Israël bestaat er een organisatie die de Parents Circle, letterlijk vertaald ‘de Kring van Ouders’, heet. Deze ‘Kring’ heeft zowel Palestijnse als Israëliische leden. Het zijn ouders die een kind of geliefde hebben verloren door het conflict en hun verhalen vertellen.

De verhalen van de Israëliische Rami Elhanan en de Palestijnse Bassam Aramir kunnen, samen met die van andere leden van de Parents Circle, van doorslaggevende waarde zijn voor bewustwording en het veranderen van houding, gedrag en op langere termijn ook structuren.

In 1996 kwam Smadar, dochter van de Israëliische Rami, om bij een terroristische aanslag op de Ben Yehuda straat, een bekende winkelstraat in Jeruzalem. De dertienjarige Smadar was met haar vriendinnen

*De muur die
Betlehem van de
staat Israël scheidt*

*Verlangen naar
een doorbraak*

Het conflict zit in de identiteit van de groep waartoe men behoort

schoolboeken aan het kopen toen een Palestijnse terrorist zich opblies. Zo'n zelfde tragisch verhaal komt van de Palestijnse Bassam die zijn zesjarige dochter verloren toen zij in de ochtend naar school liep en van achteren in haar hoofd werd geschoten door een Israëliische soldaat vanuit een voorbijgaande legerjeep. Twee weerloze meisjes die van het ene op het ander moment vermoord werden door 'iemand van de andere kant'.

school, familie – wordt bepaald door het feit of je een Israëli of Palestijn bent. Met die werkelijkheid en in die werkelijkheid leef je. Het conflict zit in de identiteit van de groep waartoe men behoort en iedereen heeft wel een verhaal te vertellen.

Omdat het dagelijkse bestaan door-drenkt is met de harde realiteit van het conflict, is een verharding aan beide kanten het meest logische gevolg.

Iedereen kiest voor de eigen groep en probeert deze te beschermen. Veel jongeren groeien op met een vijandsbeeld over 'de ander' en hun angst wordt gevoeld door de vele verhalen. Het is normaal dat men als een blok achter zijn eigen natie staat.

De *houding of attitude* ten opzichte van de ander is die van 'de vijand'. Het *gedrag* van samenwerking met die 'vijand', zoals veel vredesbewe-

Soldaten op excursie in Jeruzalem; voor de een veiligheid voor de ander bedreiging

Er zijn vele verhalen die net zo hartverscheurend zijn. Ze gaan over verlies, mensonterende gebeurtenissen bij checkpoints, het neerhalen van Palestijnse huizen. Ze gaan ook over Israëliische tieners die drie jaar het leger in moeten en daar geconfronteerd worden met geweld, over burgers die bang zijn dat ze opgeblazen worden in een bus en over de muur die gebouwd is om de beide bevolkingsgroepen van elkaar te scheiden, enzovoort. Verhalen van dagelijkse confrontaties, maar voor zowel Palestijnen als Israëli's dagelijkse realiteit. Hun sociale leven – werk,

gingen pogen te doen, wordt als gevolg daarvan door de eigen groep gezien als verraad.

De *structuur* ter bescherming van de eigen mensen wordt aan Joodse zijde gehandhaafd door steeds strengere veiligheidsmaatregelen in de vorm van wetgeving en de bouw van de veiligheidsmuur. Aan Palestijnse zijde door het geloof in het opbouwen van een eigen staat levend te houden en alles te doen om die eigen staat te verwezenlijken. Deze houding, dit gedrag en deze structuren zijn moeilijk te doorbreken. Zij worden juist alleen maar scherper.

De ouders bij de Parents Circle hebben, na het verliezen van hun kind of geliefde, niet voor die verwachte verharding gekozen. Tijdens het rouwproces kwamen zij erachter dat de keuze voor een weg van haat hun verdriet niet verminderde. Integendeel, het werd juist als een neerwaartse spiraal ervaren, waarbij vergelding weer nieuw verdriet zou veroorzaken.

Door andere ouders te ontmoeten die een kind hadden verloren, ouders die aan de andere kant van het conflict zaten, hoorden Israëli's opeens dezelfde pijn in het verhaal van Palestijnen en omgekeerd. De ouders begrepen dat het niet meer gaat om de vraag wie er gelijk heeft en om het hebben van angst voor de ander. Nee, die ander werd opeens een gezicht met eenzelfde verhaal vol verdriet. De Parents Circle heeft vanuit dit inzicht dialooggroepen gevormd, waarin verhalen over leed worden gedeeld en waar men elkaar ook persoonlijk leert kennen. Men bezoekt elkaar thuis en probeert elkaars cultuur en geschiedenis te begrijpen. Daaruit is het initiatief geboren dat Palestijnse en Israëli'sche ouders er gezamenlijk op uit gaan om hun verhaal van verdriet te delen met mensen in beide samenlevingen. Ze doen dit bij allerlei groepen, bijvoorbeeld op scholen, in buurtcentra, bij conferenties in binnen- en buitenland en via de media. Zo brengen ze de les die ze zelf uit hun verlies geleerd hebben, over op anderen met het doel

samen mens te zijn in een verzoende relatie.

De helende kracht van verhalen

Het delen van deze verhalen kan gezien worden als een getuigenis van een verandering bij diegenen die het hardst zijn getroffen door het conflict. Zij zijn namelijk veranderd in hun *attitudes* en *gedrag* ten opzichte van de andere partij. Angst en veroordeling hebben plaats gemaakt voor ontmoeting en naastenliefde. Ze steunen elkaar in plaats van vergelding toe te passen. Ze zien elkaar als medemens in plaats van als vijand. Bovendien proberen de ouders ook bestaande instituties (*structuren*) te veranderen. Ze doen dit door te demonstreren tegen bepaalde wetten, door elkaar te bezoeken aan de andere kant van de veiligheidsmuur, wat ingaat tegen de normale gang van zaken. Ze blijven geloven in een toekomst samen. Langzaam maar zeker landen deze verhalen in de samenleving en komt de boodschap over bij een groeiende

De ouders bij de Parents Circle hebben, na het verliezen van hun kind of geliefde, niet voor die verwachte verharding gekozen

*Your eyes, sister
Say all that my heart desires
So far, we've gone
A long way, a very difficult way,
hand in hand*

*And the tears fall, pour in vain
A pain with no name
We wait
Only for the next day to come*

*We will go a long way
A very difficult way
Together to the light
Your eyes say
All fear will disappear*

*And when I cry, I cry for both of us
My pain has no name
And when I cry, I cry
To the merciless sky and say
There must be another way*

*Jouw ogen, mijn zuster
Vertellen me alles waar mijn hart naar verlangt
Tot nu toe, zijn we een lange weg gegaan,
Een erg moeilijke weg,
hand in hand*

*En de tranen vallen, geplengd zonder uitzicht
Een pijn zonder naam
We wachten
Alleen maar op de dag die volgt*

*We zullen een lange weg afleggen
Een erg moeilijke weg
Tezamen naar het licht
Jouw ogen zeggen
Dat alle angst zal verdwijnen*

*En wanneer ik huil, dan huil ik voor ons beiden
Mijn pijn heeft geen naam
En wanneer ik roep, dan roep ik
Tot de genadeloze hemel en zeg
Er moet toch een andere manier zijn*

groep mensen. Als zelfs de directe slachtoffers streven naar verzoening en samenwerking dan kan toch de rest van de bevolking niet achterblijven?! Hun boodschap van menselijkheid en naastenliefde klinkt door in de manier waarop men verdriet en hoop op vrede deelt. Daarnaast geeft het delen van verhalen en het begrip dat er aan beide kanten over de ander ontstaat, ook de mogelijkheid om te bouwen aan een geschiedenis die Israëli's en Palestijnen samen delen.

Een nieuwe geschiedenis samen

Het lied 'There must be another way' (er moet een andere manier zijn) wat op het Eurovisiesongfestival van 2009 gezamenlijk gezongen is door de Israëli'sche Achinoam Nini en de Palestijnse Mira is evenals de houding van de ouders een voorbeeld van een verhaal van verzoening en samen een toekomst opbouwen.

Lessen voor onszelf

Bovenstaand lied vertelt hoe men samen door de pijn gaat en zo een weg zoekt tegen oorlog en geweld. Het maakt daarbij niet uit wie diegene is die pijn heeft (Palestijn of Israëli). Mensen

worden getroffen door tragedies en zouden elkaar moeten herkennen en erkennen in de pijn die gevoeld wordt. De mensen moeten elkaar zien als mens in plaats van als de vijand, ongeacht de religie die ze aanhangen, ongeacht hun afkomst en wat ze elkaar als volk hebben aangedaan. Dit alles houdt hen niet tegen om een nieuwe weg in te slaan. Het bewandelen van die weg is voor hen een bewuste en duidelijke keuze geworden.

En wij, als buitenstaanders, hebben ook deze keuze. Niet door het opsteken van een verwijtende vinger, maar door hart te hebben voor de slachtoffers en door achter allen die echt naar vrede streven, te gaan staan. Alleen zo vinden we het geluk waar Jezus in de Bergrede over spreekt.

Dit artikel is gebaseerd op Antropologisch onderzoek in Israël en Palestina, mei – april 2010, onder de organisatie 'The Parents Circle', naar de leerprocessen binnen Israëli'sche en Palestijnse dialooggroepen.

Foto's: <http://www.theparentscircle.com/SingleEvent.aspx?ID=343#>

Christ at the Checkpoint

Adam van den Berg

Een persoonlijke impressie

Een conferentie van christenen in Bethlehem

Van 5 tot en met 9 maart jl. werd in het Jacir Palace Hotel in Bethlehem de conferentie Christ at the Checkpoint gehouden. Het hotel ligt op ca. 200 meter van de scheidingsmuur tussen Israël en de Westelijke Jordaanoever. Nabij het bekende checkpoint/grenspost tussen Jeruzalem en Bethlehem. Deze conferentie is in sommige Israëliëse en internationale christelijke media nogal negatief belicht i.v.m. associaties met antisemitisme, vervangingstheologie en verwerping van de Staat Israël. De organisatoren van de conferentie, het Bethlehem Bible College, hebben deze associaties echter resoluut van de hand gewezen. Op de conferentie bevonden zich opvallend veel vooraanstaande Amerikaanse en Britse evangelische figuren. Maar ook veel deelnemers uit diverse Europese landen en enkele Messiaanse Joden. De doelstelling van deze conferentie was het bewerkstelligen van vrede en verzoening conform Bijbelse normen.

Het CIS ook uitgenodigd

Het Centrum voor Israëlstudies (CIS) was ook als waarnemer uitgenodigd. Aangezien we nog geen Israëlconsulent in Jeruzalem hadden, omdat onze nieuwe consulent ds. Aart Brons nog geen visum had, bezocht ondergetekende, op familiebezoek in Israël zijnde, de conferentie.

Sommigen zullen zich afvragen hebben we daar als CIS iets te zoeken? Voor alle duidelijkheid de Palestijnse christenen vallen als doelgroep buiten de missie van het CIS. Dat neemt echter niet weg dat de ontmoeting met Palestijnse christenen wel belangrijk kan zijn als die ontmoeting leidt tot een beter begrip van de gecompliceerde verhouding tussen Joden en Palestijnen. De CIS-missie focust niet op een politieke keuze pro of contra het Palestijns conflict, maar wel op verzoening, gerechtigheid en vrede. Luisteren is daarbij een belangrijk begrip. We spreken niet voor niets wel van een 'luisterpost in Jeruzalem'. Luisteren naar elkaar maar vooral naar de Schrift!

De onopgeefbare verbondenheid met het Joodse volk ligt theologisch verankerd in de heilshistorie, maar niet kritiekloos. We blijven elkaar aanspreken op gerechtigheid en verzoening. Er moet ruimte zijn voor depolitiserende invulling en actieve relatie met de christelijke Palestijnen op terreinen van barmhartigheid, gerechtigheid en verzoening. Ons past ook in deze de houding van Micha 6:8 *"Hij heeft u bekend gemaakt o mens, wat goed is en wat de Here van ons vraagt, niet anders te doen dan recht en getrouwheid lief te hebben en ootmoedig te wandelen met uw God."*

Enkele indrukken

Hierbij enige indrukken van een gedeelte van de conferentie die ik mocht bijwonen.

Van antisemitisme heb ik niets gemerkt, integendeel. Ook heb ik Palestijnse theologen niet horen beweren dat de

De doelstelling van deze conferentie was het bewerkstelligen van vrede en verzoening conform Bijbelse normen

Adam van den Berg

De organisatoren van de conferentie benadrukten de eenheid in Christus met de Messias-belijdende Joodse gemeenschap

kerk in de plaats komt voor Israël. Dat er op dit gebied theologische verschillen zijn dat denk ik wel, met name over zaken als het (on)verdeelde land en de wijze van vervulling van de profetieën. Maar ethische verantwoordelijkheid gaat boven alles zo betoogde Munther Isaac in zijn bijdrage 'A Palestinian Response to Christian Zionisme' (Een Palestijns antwoord op Christelijk Zionisme).

Naast de Palestijnse theologen verbonden aan het Bethlehem Bible College waren ook theologen uit de gemeenschap van de Messias belijdende gemeenschap uitgenodigd om te spreken. De organisatoren van de conferentie benadrukten de eenheid in Christus met de Messias belijdende Joodse gemeenschap en het belang van

hij dat hij dit strikt half om half deed! Het levende Woord brengt, zonder het kruis van Christus geen hemel! Er is veel bestrijding zo betoogde hij, maar ik ben niet toevallig als Palestijn in Bethlehem geboren! Hier ben ik geroepen. De navolging van Christus is niet altijd een gemakkelijke weg. Toch sprak daar een blijmoedig christen, ik heb geen spoor van haat kunnen ontdekken, alleen zondaarsliefde. Pastoraal werk onder moeilijke economische omstandigheden, werkloosheid, tussen fundamentalistische islam en onderdrukking van Israëlische zijde, (voor een Israëlische soldaat is er geen verschil tussen een christelijke of een islamitische Palestijn), vernederingen bij het passeren van het checkpoint, het niet vrij kunnen reizen, bezetting. Behoudens de ouderen onder ons kunnen we er ons geen voorstelling van maken.

Je wordt er dan weer bij bepaald in wat voor comfortabele positie wij als christenen zitten.

Ontroerend was ook het verhaal van Shireen Hillel, een jonge, in Amerika hoog opgeleide Palestijnse vrouw en moeder die zich geroepen weet onder Palestijnse vrouwen te werken en ook verbonden is aan het Bethlehem Bible College. Bij de ontmoeting met Israëlische soldaten bij het Checkpoint spiegelde zij zich aan het voorbeeld van o.a. Abigail (1 Sam. 25) die David tegemoet ging op zijn strafexpeditie, waarbij zij de volgende eigenschappen opsomde: moedig, met wijsheid, bemiddelend, vredeachtend, edelmoedig en gul. Ook legde ze wel eens een bemoedigende Bijbeltekst in haar paspoort (uit het O.T.)! Hier valt voor ons nog veel te leren en te luisteren.

Verzoening, vrede stichten, het kan alleen in de onvoorwaardelijke liefde van Christus. Tijdens deze verhalen kwamen onwillekeurig de vele teksten uit het N.T. boven die gaan over verdrukking en vervolging en het geestelijk gewin en de blijdschap die dat ook kan meebrengen.

Een van de checkpoints, voor Palestijnen een bron van ergernis

het respectvol luisteren naar elkaars visies.

Goede gesprekken

De sfeer van de conferentie was ontspannen en er waren hartelijke en goede gesprekken o.a. met ds. Alex Awad, predikant van de international East Jerusalem Baptist Church in Jerusalem en Deken van het Bethlehem Bible College. Voor velen een niet onbekende Palestijnse predikant in Oost-Jeruzalem. Ook de verhalen over het pastorale werk van de Palestijnse predikant Nihad Salman waren aangrijpend. Hoe te preken? De jongeren te onderwijzen dat God liefhebben ook inhoudt de 'vijand' lief te hebben. Op de vraag of hij ook uit het O.T. preekt, antwoordde

Verzoening, vrede stichten, kan alleen in de onvoorwaardelijke liefde van Christus

Salim Munayer, van Musalaha (verzoe-ning in het Arabisch), voor sommigen onder ons ook geen onbekende, bracht de schoolcurricula nog onder de aandacht; van Palestijnse/Arabische zijde doet men de Holocaust geen recht en van Israëlische zijde blijft de ‘*nakba*’ (catastrofe) buiten beschouwing.

Gevoel van herkenning en gemengde gevoelens

Het was maar een korte impressie van een deel van de conferentie. Maar het gaf zeker een gevoel van herkenning. Met enige schroom ging ik erheen, blijmoedig kwam ik terug met het verzoek toch vooral deze Palestijnse christenen in de gebeden te gedenken. Tegen de avond teruglopend via de Hebronroad naar het Checkpoint waar ik ’s morgens met een taxi gepasseerd was – ik had mijn huurauto aan de Israëlische kant geparkeerd – werd ik met enig misbaar teruggefloten om via de voetgangersdoorgang de grens te passeren. Via verlaten doorgangen, het verkeer richting Israël is ’s avonds niet zo groot, veiligheidssluzen, poorten en tourniquets kwam ik bij een Israëlische grensbewaker die uitgebreid de visa in mijn paspoort bestudeerde en mij uiteraard vroeg wat ik zo alleen wel in Bethlehem te zoeken had. Voor hem is iedere passant van gene zijde in potentie een vijand. Het is hem niet kwalijk te nemen, zo is hij opgeleid. Zo passeerde ik die 8 meter hoge muur en het prikkeldraad. En het dubbele is dat ik eerlijk gezegd wel blij ben met die muur, gezien de veiligheid van onze Joodse kleinkinderen. Want sinds de laatste intifada en de oprichting van die muur zijn er weinig slachtoffers van zelfmoordacties van Palestijnse zijde meer gevallen.

Is die muur daarom goed? Nee, muren en prikkeldraad zijn tekenen van de gebrokenheid in deze wereld. Muren zijn zonde zo werd ook tijdens deze conferentie betoogd.

Ik sluit af met een citaat van onze directeur van het CIS, dr. Michael Mulder uit het document ‘tussen Kariosdocument en Onopgeefbaar verbonden’: “met enig historisch besef met betrekking tot de achtergrond van de stichting van de staat Israël, zal aan de kerk vandaag in elk geval de opdracht gegeven zijn op te komen voor een blijvende plek voor het volk Israël in een eigen staat, met veilige grenzen. Tegelijk zal de kerk opkomen voor het doen van recht en gerechtigheid aan twee kanten. Daarbij zal de kerk beseffen dat wij vanuit het Westen slechts zeer gedeeltelijk kunnen inschatten wat goed kan zijn voor beide partijen in de bijzonder

Tegelijk zal de kerk opkomen voor het doen van recht en gerechtigheid aan twee kanten

complexe situatie in het land Israël”. Daarom bezochten we als waarnemer deze conferentie.

Hij die trouw is, heeft het overzicht en de oplossing van deze complexe situatie. Laten we bidden en werken in de lijn van Micha 6 vers 8.

Br. Adam van den Berg is namens deputaten Kerk en Israël sinds 2006 lid van de werkgroep Jeruzalempost van het CIS. Hij verblijft regelmatig in Israël voor familiebezoek. Hij diende in verschillende gemeenten van onze kerken in het ambt van ouderling en woont tegenwoordig in Doetinchem.

Het Bethlehem Bible College; als instituut direct betrokken bij de conferentie

Nieuws van het Centrum voor Israëlstudies

Michael Mulder

We zijn dankbaar dat onze luisterpost in Israël nu na twee jaar weer bezet kan worden

*Aart en Tineke
Brons*

Uitzending ds. A. Brons

Op 1 september van het vorige jaar werd ds. A. Brons benoemd als Israël-consulent voor het Centrum voor Israëlstudies. Pas op maandag 7 mei kregen ds. Brons en zijn vrouw het visum, waar zij acht maanden lang op moesten wachten. U kunt zich voorstellen dat de dankbaarheid en blijdschap groot is, nu zij metterdaad uitgezonden kunnen worden naar Israël.

Het lange wachten hangt samen met het beleid van het Israëliëse ministerie van binnenlandse zaken om het aantal visa voor buitenlanders – en wellicht in het bijzonder voor christenen – te beperken. Er is ook in Israël een hoge werkloosheid en men wil voorkomen dat buitenlanders de plaats van een Israëli innemen op de arbeidsmarkt. Daarnaast is er argwaan naar christenen, omdat men hen al snel verdenkt van

een zendingsdrang, die als bedreiging beschouwd wordt.

Het heeft geholpen dat we konden laten zien dat het werk van ds. Brons staat in een lange traditie van Christelijke Gereformeerde predikanten die naar Israël zijn uitgezonden en dat hij het werk van ds. C.J. Rodenburg in Jeruzalem voortzet. Men heeft kennelijk ingezien dat het voor het Centrum van Israëlstudies van belang is, dat er iemand in Jeruzalem woont en werkt. Wij zijn dankbaar dat onze luisterpost in Israël nu na twee jaar weer bezet kan worden.

Op DV 1 juni zal de uitzenddienst gehouden worden in de Christelijke Gereformeerde Eben-Haëzerkerk, Buiten Nieuwstraat 69, 8261 AR Kampen. De dienst begint om 19.30 uur. We stellen uw aanwezigheid op hoge prijs.

Michael Mulder

Jubileumdag CIS: rust in een 24/7-economie

Op donderdag 6 september 2012 organiseert het Centrum voor Israël studies een conferentie in de Christelijke Hogeschool te Ede ter ere van zijn 10-jaar jubileum.

Hoofdspreker is rabbijn prof. Moshe Silberschein, rector van de rabbijnen-opleiding van het Schechterinstituut te Jeruzalem.

Met dat Schechterinstituut heeft het CIS in de afgelopen jaren verschillende conferenties en studiedagen belegd. Dat gebeurde onlangs nog tijdens de studiereis van studenten en docenten van de TUA. Het is een voorrecht dat de rector van deze opleiding op de jubileumdag wil komen spreken.

Het thema is uitermate relevant in onze tijd. Wat heeft de Joodse traditie ons te zeggen in onze gestreste samenleving? Wat is de betekenis van de viering van de sjabbat en hoe kunnen we aspecten daarvan toepassen op ons eigen leven met God? Welke plaats heeft de geestelijke en lichamelijke rust daarin?

Midden op deze dag zal er een viering zijn, waarin we God de eer willen geven voor wat Hij ons gaf. Er zijn bovendien drie workshops, die het thema op verschillende manieren benaderen: via studie, bezinning en zang. Bovendien is er rond de lunch een feestelijk optreden van de Klezmer-band 'Vilde Kathske' onder leiding van Gottfrid van Eck. De conferentie is in de Christelijke Hogeschool te Ede, Oude Kerkweg 100, van 10.00 tot 16.00 uur. Kosten voor de hele dag: € 15,- (inclusief

lunch; studenten: € 10,-). U kunt zich aanmelden via de website www.centrumvoorisraelstudies.nl.

We hopen dat velen het de moeite waard vinden om dit jubileum met ons mee te vieren. U bent zeer welkom.

Gemeentemateriaal voor Israëlzondag

De eerste zondag van oktober is het traditiegetrouw 'Israëlzondag'. Ook dit jaar zal het Centrum voor Israël studies materiaal beschikbaar stellen om aandacht te geven aan de verbondenheid tussen kerk en Israël. Daarin zal het thema 'rust in een 24/7-economie' verder worden uitgewerkt. Vanaf eind augustus zal daarvoor het volgende worden aangereikt:

- Een preekschets over Exodus 16:22-30, de opdracht en de vreugde van rusten op de zevende dag.
- Een kleurrijke folder voor alle gemeenteleden om te zien wat sjabbat betekent voor het Jodendom en te ontdekken hoe wij als gelovigen (meer) vanuit de rust(dag) kunnen leven in een 24/7-economie.
- Een kerkboekje voor kinderen om tijdens Israëlzondag op hun manier bezig te zijn met de betekenis van Israël en het belang van een wekelijkse rustdag.

We bevelen deze handreikingen bij u aan en hopen dat het een goede weerklank zal vinden in de kerken. Na de zomervakantie ontvangen kerkenraden een informatiepakket. Vervolgens kan men bij het CIS meerdere folders aanvragen om in de gemeente uit te delen.

*rabbijn prof.
Moshe Silberschein*

Wat heeft de Joodse traditie ons te zeggen in onze gestreste samenleving?

Ontmoetingen in Israël

Volgend jaar hoopt Nes Ammim, het dorp in Galilea dat door Europese christenen in 1963 werd gesticht, zijn vijftigjarig bestaan te vieren. Jarenlang stond het bekend om de rozenkassen, maar zeker zo belangrijk was dat er op deze nederzetting naar wegen werd gezocht om de relatie tussen Joden en christenen, na de donkere periode van de Tweede Wereldoorlog, te verbeteren. Protestantse kerken zijn altijd nauw bij het project betrokken geweest, ook nu nog. Sinds de oprichting hebben hier duizenden jongeren, gezinnen en senioren gewoond en gewerkt, onder wie vele Nederlanders. Aan de rozenteelt kwam rond de eeuwwisseling een einde. Hoe staat Nes Ammim er tegenwoordig voor?

Dialogo, leren en gastvrijheid

In de voortdurend veranderende en gecompliceerde realiteit van Israël heeft het dorp nu een nieuw profiel: bijdragen en deelnemen aan verschillende vormen van dialoog. Europese christenen van verschillende leeftijden en achtergrond trekken er voor korte of langere tijd naar toe om als vrijwilliger te werken, in solidariteit te leven met alle bewoners van het land en kennis te maken met de verschillende sectoren van de Israëlische samenleving. Naast dialoog zijn 'leren en gastvrijheid' de pijlers van de Nes Ammim gemeenschap.

Werken aan de basis

In een land dat geteisterd wordt door conflicten, probeert Nes Ammim een veilige haven te

zijn. Joden en Palestijnen komen er bijeen om elkaar te leren kennen, ervaringen uit te wisselen en de angst voor elkaar te overwinnen. Op basisniveau wil het dorp zo bijdragen aan de leefbaarheid – en laat ons blijven hopen: de vrede. In Galilea is dat misschien wat gemakkelijker dan elders in het land. Vorig jaar vonden er 43 seminars, conferenties en activiteiten plaats. Veel bijeenkomsten komen tot stand vanuit ons netwerk van Joodse en Arabische vrienden in Galilea. Kerken uit de omgeving confereren graag in Nes Ammim.

Wat biedt Nes Ammim vrijwilligers en bezoekers?

Ook de Nederlanders en Duitsers die in Nes Ammim verblijven, worden betrokken bij de dialoog: naast hun gewone werk in het dorp ondersteunen ze bijvoorbeeld enkele uren per week scholen en verzorgingscentra in Joodse en Arabische dorpen. Daarnaast volgen ze een intensief studieprogramma: ze kunnen bijvoorbeeld Hebreeuws of Arabisch leren. Verder krijgen ze meerdaagse seminars aangeboden: in het Holocaust museum, naar de Negev woestijn, in Jeruzalem en op de Westelijke Jordaanoever. Ook voor reisgezelschappen uit Europa ligt er een programma klaar.

Op www.nesammim.nl vindt u meer informatie over vacatures in Nes Ammim. U kunt ook het secretariaat van Nes Ammim mailen of bellen (post@nesammim.nl, 055-534.9339).

Colofon

Commissie van redactie

drs. C.J. van den Boogert
drs. A.J. van der Toorn
ds. D.J.K.G. Ruiter

Eindredacteur

drs. C.J. van den Boogert
Graspieper 8, 8081 ZR Elburg
tel.: (0525) 69 02 22
e-mail:
keesvandenboogert@kpnmail.nl

Internetpagina

www.kerkenisrael.nl

Administratieadres

Landelijk kerkelijk bureau
van de Chr. Geref. Kerken
Ghandistraat 2
3902 KD Veenendaal
Postbus 334
3900 AH Veenendaal
tel. (0318) 58 23 50
fax (0318) 58 23 51
e-mail: lk@cgk.nl

Penningmeester

H. van Braak
Prins Willem-Alexanderpark 133

3905 CD Veenendaal
tel.: (0318) 51 54 27
e-mail:
penningmeester@kerkenisrael.nl
Bankrekeningnummer 365271,
t.n.v. Dep. Kerk & Israël Chr. Geref.
Kerken te Veenendaal

Voor legaten en schenkingen kunt u contact opnemen met de penningmeester; hij geeft ook gaarne informatie over diverse aan te bevelen projecten.